

Солдатенко Олена Анатоліївна,
доцент кафедри кримінального процесу
факультету №3 Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА КАДРІВ ПОЛІЦІЇ

Для розуміння ролі поліції в суспільстві і виконання її правоохоронних функцій необхідно розглянути питання професійної освіти співробітників поліції.

У світі існують різні поліцейські структури і, відповідно, найрізноманітніші системи професійної підготовки. Проте завдання поліцейських сил однакові, отже, однаковими є і основні принципи професійної підготовки співробітників поліції. Саме тому до теперішнього часу організація і правове регулювання професійної підготовки кадрів поліції за кордоном мають багато спільного в різних країнах світу. Вони відображають вимоги, з одного боку, законодавства, що закріплює основи діяльності правоохоронних органів, з іншого – нормативно-правових актів про освіту.

Основою поліцейської діяльності при вирішенні службових завдань і професійної підготовки співробітників поліції в усіх країнах є норми Конституцій. Крім того, систему норм, що регулюють організацію служби в національних і муніципальних поліцейських формуваннях, правове положення і професійну підготовку їх співробітників, утворюють, як правило, загальнонаціональні закони про поліцію та укази глав держав і керівників виконавчої влади, а також нормативні акти органів місцевого самоврядування, що містять положення про правовий режим окремих категорій працівників поліції.

Законодавство багатьох країн регулює питання професійної підготовки та освіти працівників державних органів лише в загальній формі, уповноважуючи відомства видавати нормативні акти, надаючи тим самим широкий простір відомчий нормотворчості.

Правова регламентація професійної підготовки кадрів поліції знаходить вираження у відомчих нормативних правових актах загальнонаціонального рівня, регіонального й місцевого рівнів залежно від підвідомчості освітньої установи, що здійснює професійну підготовку, а також посадового рівня поліцейських кадрів, для яких вона призначена. Визначальну роль в організаційному та нормативному регулюванні професійної підготовки кадрів поліції відіграє організаційно-структурна побудова правоохоронних органів, ступінь їх централізації або децентралізації, а також їх компетенція і підвідомчість, як і підвідомча система професійної підготовки.

Національні системи професійної освіти правоохоронних органів зарубіжних країн різні за своєю структурою, формами та напрямками діяльності. У більшості країн (Західна Європа, США) система підготовки кадрів залежить

від принципу організації правоохоронних органів. У поліцейських системах західних країн професійна підготовка співробітників поліції розглядається як один з істотних резервів підвищення ефективності поліцейської діяльності. Зарубіжний досвід підготовки кадрів поліції свідчить про те, що ця система орієнтована на підготовку фахівців саме для поліції.

Як показує вивчення матеріалів, на формування і розвиток концептуальних основ професійної підготовки кадрів поліції впливає цілий ряд факторів:

- особливості соціально-економічного і політичного устрою;
- рівень соціального, культурного і наукового розвитку в цих країнах;
- їх національно-етнічні, територіально-географічні та культурно-історичні традиції, менталітет;
- панівні педагогічні та психологічні погляди;
- рівень розвитку освіти в країні;
- релігія;
- законодавча система;
- концепція діяльності поліції в суспільстві;
- розвиток технологій (у тому числі інформаційних, педагогічних, управлінських);
- соціально-економічні та управлінські теорії зі сфери державного управління і бізнесу (підприємницька діяльність).

У ряді країн проблеми якості підготовки поліцейських усіх категорій та рангів розглядаються на вищому рівні державного управління. Наприклад, прийнятий у Франції в 1985 р. закон про модернізацію поліції має спеціальний розділ, присвячений підготовці співробітників Національної поліції. У ньому визначені основні напрями підвищення професійного рівня поліцейських, які включають удосконалення спеціальних навичок, зміцнення зв'язків і контактів з населенням, розвиток особистої ініціативи і т. ін.

Як правило, у більшості західних країн поліція має власну систему освіти, яка складається з таких основних ланок:

- як початкове навчання вступників до служби у поліцію, так і подальше навчання рядових, що проводиться найчастіше в навчальних центрах територіальних поліцейських формувань;
- підготовка командних кадрів поліції в спеціальних вищих поліцейських навчальних закладах, а також у загальних навчальних закладах, наприклад в університетах, що мають спеціальні програми для тих, хто в майбутньому має намір служити в поліції;
- підвищення кваліфікації й спеціалізації поліцейських кадрів за певними видами діяльності.

Розвиток поліцейської освіти відбувається одночасно з розвитком поліцейських сил і ускладненням покладених на них завдань. В Європі поліцейська освіта утворилася з професійної поліцейської підготовки на своїй відомчій освітній базі. У США ж перші поліцейські школи утворювалися на базі загальногромадянських університетів.

На розвиток професійної поліцейської освіти вирішальний вплив справила зміна в 70-ті рр. ХХ ст. соціального призначення поліції, який знайшов вираження в ідеї служіння поліції суспільству в тісній співпраці з громадянами. Вважається, що в сучасному цивілізованому суспільстві поліція – вже не каральна структура, а повсякденна цілодобова сервісна служба з широким спектром соціальних послуг, де «суспільство – це покупець, а поліцейський підрозділ – це продавець своєї поліцейської послуги». Акцент при цьому робиться не на отриманні фінансової вигоди, а на вирішенні тих питань, які ставить населення перед поліцією і які входять до її компетенції.

Залишається й традиційне призначення поліції, головний пріоритет в її діяльності – втілення в життя законів, попередження і припинення злочинів, що визначає включення в зміст навчання і освіти працівників поліції всіх держав питань боротьби з організованою злочинністю, тероризмом, корупцією, розповсюдженням наркотиків та ін. Вважається, що сучасні поліцейські повинні володіти найрізноманітнішими знаннями й уміннями: знати законодавство; досконало володіти вогнепальною зброєю; вміти керувати різними видами автотранспорту; розбиратися в комп'ютерах та інших технічних засобах; вміти проводити рятувальні операції на суші і воді; приймати пологи; вгамовувати пристрасті уболівальників; вести переговори під час захоплення заручників; володіти культурою міжнаціональних відносин з мігрантами та етнічними меншинами та ін.

Щоб побудувати високопрофесійну й ефективну організацію, поліція потребує вищих показників професіоналізму, інтелекту, творчих здібностей, корпоративності, цілеспрямованості, навичок менеджменту, міжособистісного спілкування, здатності працювати в команді, партнерства з тими, хто не належить до правоохоронних органів. Можна сказати, що призначення поліції, в його сучасному розумінні, виступає організаційно-смісловим орієнтиром, центром, відповідно до якого створюється і функціонує система професійної поліцейської освіти. Якісна освіта співробітників, на думку більшості фахівців поліцейської служби і дослідників-педагогів, є необхідною умовою успішності і процвітання правоохоронних органів, що відповідають запитам і зухвалим викликам ХХІ ст.